

Підрозділ 1.3

ФІНАНСОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

ЛАТКОВСЬКА Т. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри адміністративного та фінансового права,
доктор юридичних наук, професор

СУЧАСНА АКТУАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Політична діяльність держави проявляється у всіх сферах суспільного життя, займаючи особливе місце у фінансово-правовій сфері. Фінансово-правова політика, виступаючи невід’ємною частиною правової політики, необхідної для розвитку фінансової системи, формується в залежності як від пріоритетних напрямків розвитку країни, так і виходячи із загальнонаціональних інтересів, які визначають розвиток галузей, що мають структуроване значення. Плануванням та здійсненням фінансово-правової політики держави займаються всі органи державної влади. Аналізуючи завдання фінансово-правової політики, слід відмітити серед них такі, які є першочерговими, а це — забезпечення стійкого економічного зростання, ефективне використання фінансових ресурсів, забезпечення надійного та стійкого функціонування кредитного та фінансового ринків.

Безумовно, правова політика держави є багатоскладовим явищем, виступаючи за змістом та за формою різновидом державної політики у сфері створення та застосування норм права. Право є джерельною основою будь-якого виду правової політики. Це політика правового розвитку держави, її юридичного вигляду. Вона покликана закладати основні начала, стратегію та тактику формування законодавчих актів та сприяти як утворенню умов застосування законів, так і спрямовувати даний процес в русло адаптації правових норм до реальних умов функціонування суб’єктів права. Водночас, правова політика не одновимірна, вона рухлива і мінлива, їй властиві різноманітні варіанти свого втілення. Як правило, реалізується вона у сфері різноманітних правовідносин — конституційних, фінансових, кримінальних, цивільних тощо. Стан суспільства багато в чому залежить від того, наскільки держава здатна визначити спрямованість та зміст своєї політики, яка

повинна сприяти рішенню як існуючих насущних питань в усіх сферах суспільного життя, так і проблем, пов'язаних зі стратегічною перспективою розвитку даного суспільства.

Кожен вид правової політики держави реалізується в особливих, притаманних лише їй формах. Базовим критерієм у цьому питанні є специфіка предмета та методу правового регулювання.

Так, предмет фінансово-правового регулювання змінювався упродовж багатьох десятиліть. Розвиток ринкових відносин обумовив стрімкий розвиток фінансово-правових механізмів управління суспільством. Фінанси як інструмент управління суспільством виступили основним джерелом інформації про всі без виключення процеси в життєдіяльності суспільства і держави, вони завжди забезпечували та забезпечують прозорість діяльності держави, дають можливість здійснювати відслідковування за усіма процесами, що відбуваються у країні. Суспільні відносини, виникаючі у процесі діяльності держави та органів місцевого самоврядування, обумовленої функціонуванням фінансової системи, потребують постійного упорядкування — чіткого визначення прав та обов'язків суб'єктів, які беруть у них участь, а також їх відповідальності у випадку порушення встановленого порядку, тобто у правовому врегулюванні відносин.

В предмет фінансового права включаються суспільні відносини, що формуються в процесі здійснення державою фінансової діяльності, діяльності з мобілізації коштів у публічні централізовані і децентралізовані фонди держави і органів місцевого самоврядування та інші публічні фонди, їх розподілу і використання, а також у ході контролю за рухом цих коштів.

У цих відносинах виявляється владно-організуюча роль держави і органів місцевого самоврядування в розподілі і перерозподілі національного доходу країни. І держава, і органи місцевого самоврядування у цих відносинах виражають публічний фінансовий інтерес.

З прийняттям Бюджетного та Податкового кодексів, вперше на кодифікаційному рівні визначені податкові та бюджетні правовідносини. Прийняття Податкового кодексу сприяло скасуванню великої низки законів України, які на протязі багатьох років регулювали оподаткування і слугували об'єктом критики та вдосконалення. Стосовно Бюджетного кодексу, то в його основу лягли модернізація бюджетної системи України, її напрями, завдання та мета, запровадження програмно-цільового методу у бюджетному процесі України, ключовими позиціями якого у бюджетному процесі виступають бюджетні програми, відповідальні виконавці бюджетних програм, паспорти бюджетних програм, результативні показники бюджетних програм.

Суттєві перетворення стали можливими з набуттям Україною незалежності й завдяки сучасним підходам українських фахівців у галузі

дослідження фінансово-правових питань та нових підходів до законотворчості. Події останніх місяців, криза, в якій опинилася країна, відсутність коштів на казначейському рахунку, коливання національної валюти вимагають осмислення та термінового підвищення ефективного правового регулювання фінансових правовідносин для стабілізації фінансової ситуації. Сьогодні прийнято Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» (ЗУ від 27 березня 2014 р. № 1166-VII). З метою стабілізації економічної ситуації в державі та економного і раціонального використання державних коштів Кабінет Міністрів України затвердив заходи щодо економного та раціонального використання державних коштів, передбачених для утримання органів державної влади та інших державних органів, утворених органами державної влади підприємств, установ та організацій, які використовують кошти державного бюджету (Постанова Кабінету Міністрів «Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету» від 1 березня 2014 р. № 65). Вважаємо, що діяльність держави у сфері фінансово-правових відносин потребує відповідного теоретичного обґрунтування. Тож на шляху формування фінансово-правової політики першочерговим завданням має стати її наукове обґрунтування з виробленням єдиних принципів, розробкою концепції фінансово-правової політики як доктринального напрямку, що охоплює такі наукові проблеми, як визначення місця фінансово-правової політики в правовій системі держави, мети та завдання фінансово-правової політики, форми її реалізації, правове забезпечення фінансово-правової політики.

НЕСТЕРЕНКО А. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент

ФІНАНСИ (ПУБЛІЧНІ ТА ПРИВАТНІ) ЯК БАЗОВА ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Питання відносно суті фінансів досліджується як у фінансовій, так і у фінансово-правовій науці. Проте історичний аналіз і сучасні підходи відносно категорії «фінанси» свідчать про відсутність єдиної точки зору. Тлумачення фінансів відрізняється різноманітністю, що багато в чому пояснюється різними завданнями використання цього поняття, різними філософськими і економічними школами. Вчені — економісти